

**IX европска недеља превенција рака грлића материце
25 – 31. јануар 2015. Године**

Уз вашу помоћ, готово сваки случај рака грлића материце може бити спречен!

Придружите се кампањи! Помозите да се подигне свест о превенцији рака грлића материце.

Рак грлића материце је још увек озбиљан проблем јавног здравља у Европи. Сваке године ова болест се **открије код 60 000 жена, а око 30 000 жена годишње умре због рака грлића материце.** Оно што забрињава је чињеница да се болест јавља у млађој животној доби и представља други најчешћи рак код жена старости од 15 до 44 године.

Оболевање и умирање од рака грлића материце

у Србији и пиротском округу

Према званичним подацима у 2012. години, рак грлића материце по учесталости је био трећи узрок оболевања, одмах после рака дојке и колоректума, а пети узрок умирања и то после рака дојке, бронха и плућа, колоректума и панкреаса. **У просеку годишње у Србији оболи око 1400 а умре 450 жена. У пиротском округу у 2012.г. оболело је 16 жена а умрло 5 жена**

Према подацима из 2012.године **стопа инциденције (оболевања) у централној Србији је износила 23,2 оболелих жена на 100.000. Стопа оболевања у пиротском округу је 25,4 оболелих на 100 000.**

Према расположивим подацима, мање од трећине случајева рака грлића материце открива се у раној фази када се може успешно применити само оперативно лечење. Код већине жена рак грлића материце се открије касно, када је неопходно применити постоперативну или радикалну радиотерапију која продужава лечење, може довести до различитих компликација и значајно повећава трошкове лечења.

Смртност од рака грлића материце се у централној Србији је 6.8 на 100.000.

Према подацима за 2012. годину региструје се пад стопа морталитета (са 6,8/100.000 у 2011. години на 6,4 на 100.000 жена у 2012. години). Постоје велике разлике у смртности од рака грлића материце међу појединим регионима централне Србије. **У пиротском округу за 2012.год. забележена је нижа стопа смртности у односу Србију 3,8 на 100**

000 жена. У просеку сваке године у Србији више од 400 жена изгуби живот због рака грлића материце. **Већина ових случајева могла се спречити да је болест откривена на време и да се на време приступило лечењу.**

Организовање европске недеље превенције рака грлића материце

Имајући у виду разлике у оболевању и умирању од рака грлића материце у земљама Европске уније, Савет Европске Уније је препоручио да све европске државе треба да организују научно заснован **организовани популациони скрининг за рак грлића материце** који на организован начин укључује целу циљну популацију, да су жене које су обухваћене скринингом у потпуности упознате са начином обављања прегледа и његовим значајем, да се обезбеде дијагностичке процедуре, третмани, психолошка подршка и пост-опертивна нега, као да се успостави систематско позивање на скрининг и осигура квалитет обављених ПАП прегледа на свим потребним нивоима.

Иако је добро познато да организовани програми за скрининг обезбеђују најбољу заштиту од рака грлића материце, **тренутно само 8 од 28 земаља Европске Уније** (Данска, Финска, Мађарска, Холандија, Словенија, Шведска и Велика Британија), као и неки региони Италије, Хрватске и Француске имају и **спровode организовани скрининг програм.**

Важно је знати да се скоро сваки случај рака грлића материце може спречити. **Добро организовани скрининг програми могу да спрече и до 80% случајева рака грлића материце.** Данас постоје и вакцине против инфекције изазване хуманим папилома вирусима (ХПВ) које су ефикасне у превенцији ХПВ инфекције тип 16 и 18 који су заједно одговорни за настанак 7 од 10 случајева рака грлића материце. Међутим, из два разлога, још увек 30 000 Европљанки сваке године умре од ове болести која се може избећи:

- већина жена у Европи и даље зна мало о раку грлића материце и о томе шта се може урадити да би се он избегао
- многе европске земље имају неефикасне превентивне програме или чак уопште не спроводе превенцију рака грлића материце.

Учешће Србије у обележавању недеље превенције

Европска недеља превенције рака грлића материце се обележава од 2007. године, а кампања је усмерена на три циљне групе:

- **Општу популацију**, јер људи морају да знају предности коришћења расположивих превентивних програма
- **Здравствене раднике** који морају да располажу тачним информацијама о скрининг програмима и програмима ХПВ вакцинације, како би могли да подстакну своје пацијенте да користе ове услуге и пруже одговоре на њихова питања, и
- **Политичаре и лидере** који треба да располажу информацијама о предностима коришћења превентивних програма како би разумели њихов значај.

Недеља превенције рака грлића материце се ове године обележава по девети пут. Током ове недеље, у великом броју земаља Европе, истовремено се одржавају разне активности чији је заједнички циљ да промовишу важност смањења оболевања и умирања од рака грлића материце.

У оквиру Недеље превенције рака грлића материце у Србији ће се у периоду од 26. до 31. јануара 2015. године спровести бројне активности како у здравственим установама, тако и у заједници, које координише и организује Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, уз подршку Републичке стручне комисије за праћење спровођења програма раног откривања малигнух болести у Републици Србији, а део активности спроводи и Удружење студената медицине (IFMSA-International Federation of Medical Students' Associations).

Активности укључују:

- дистрибуцију едукативно-промотивног материјала на јавним местима као што су тржни центри, метро станице, аутобуске станице, као и пружање савета и информација о значају коришћења доступних превентивних програма,
- организовање едукативних семинара за становништво у локалној заједници, у школама, факултетима, радним организацијама,
- организовање предавања о превенцији рака грлића материце у циљу информисања жена о томе шта могу да учине како би избегле појаву рака грлића материце.
- одржавање семинара о превенцији карцинома грлића материце намењених студентима медицине као и здравственим радницима,
- јавне манифестације, наступе у медијима
- online дискусије на тему превенције грлића материце.

Недеља превенције рака грлића материце треба да унапреди информисаност жена и опште популације о значају превентивних прегледа жена и истовремено да утиче на унапређење спровођења програма организованог скрининга рака у нашој земљи.

Скрининг на рак грлића материце у Србији

У периоду од 2007. до 2012. године обављене су припреме за спровођење организованог програма скрининга карцинома грлића материце. По усвајању законске регулативе и пратећих прописа, у децембру 2012. године започео је децентрализовани организовани скринг на карцином грлића материце. Циљну групу за спровођење организованог скрининга рака грлића материце, који се **спроводи на територији 18 општина, чине жене узраста 25 –64.** године. У досадашњем току скрининга одазвало се 57,4% позваних жена, што далеко превазилази одзив у многим европским земљама. У току је трећа година првог циклуса скрининга. Овим програмом откривен је карцином грлића материце код 50 жена. Патолошки налази утврђени су код око 7500 жена.

На територији 18 општина жене ће и ове године, уколико припадају старосној групи од 25 до 64. године, бити позване на преглед од стране дома здравља да ураде ПАП тест. Све

жене своје право на здравствену заштиту треба да искористе и да се јаве на преглед код свог гинеколога.

У Дому здравља Пирот у Служби за здравствену заштиту жена у периоду од фебруара до децембра 2014.године спроводио се организовани скрининг рака грлића: са подручја општине Пирот позвано је 4712 жена, од ког броја су се одазвале 2362 жене (50,13% позваних жена), што је 67,5% од броја жена који је планиран у 2014. (3400 жена) и очекивани обухват. Од жена које су се јавиле на преглед 2293 жена је тестирано, урађен је ПАП тест. Од 2293 ПАП тестова, 2154 (97,52%) жена је са негативним тј. добрим налазом, а код 98 жена је позитивни налаз (2,47%). Од ових жена код 23 су спроведене допунске дијагностичке процедуре (биопсије...) и код 14 жена доказане преанцерозне промене тешког степена, две преанцерозе лакшег степена и код две жене рак грлића.

Укључујући и организовани скрининг, опортуни скрининг и превентивне прегледе у Дому здравља Пирот је у току 2014. г. урађено је око 6000 ПАП тестова.

Центар за промоцију здравља
Центар за контролу и превенцију болести
ЗЗЈЗ Пирот